

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 314/2014-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. októbra 2014 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť J. S., zastúpeného spoločnosťou Advokátska kancelária JUDr. Mária Badová, s. r. o., Vajanského 1/2765, Žilina, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Mária Badová, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 32/2009 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 32/2009 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 32/2009 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. J. S. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré je Okresný súd Žilina p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Žilina j e p o v i n n ý uhradiť J. S. trovy právneho zastúpenia v sume 340,90 € (slovom tristoštyridsať eur a deväťdesiat centov) na účet spoločnosti Advokátska kancelária JUDr. Mária Badová, s. r. o., Žilina, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 314/2014-10 z 13. mája 2014 prijal na ďalšie konanie sťažnosť J. S. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 32/2009.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je účastníkom označeného konania iniciovaného návrhom na zaplatenie 80 669,50 Sk (2 677,74 €) s príslušenstvom podaným proti odporcom v 1. až 3. rade, a to 2. októbra 2008.

Sťažovateľ v sťažnosti namieta, že je okresný súd v označenom konaní nečinný a ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu (28. marec 2014) neurčil vo veci žiaden termín pojednávania.

Sťažovateľ uvádza, že ochrany svojich práv sa pokúsil domôcť sťažnosťou na priet'ahy v konaní adresovanou predsedovi okresného súdu, ktorú tento síce posúdil ako dôvodnú, v záujme ochrany jeho práv však sťažnosť nepriniesla požadovaný efekt.

V postupe okresného súdu vidí sťažovateľ porušenie svojho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľ na základe uvedeného žiada, aby ústavný súd rozhodol o jeho veci nálezom, v ktorom by vyslovil porušenie jeho základného na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 32/2009, prikázal okresnému súdu konať v označenej veci bez zbytočných prietáhov a priznal sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 €, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril okresný súd prostredníctvom svojho predsedu, ktorého stanovisko doručené ústavnému súdu 7. júla 2014 obsahovalo konštatovanie skutkovej a právnej zložitosti veci. Okresný súd argumentoval: *«Špecifikom tohto sporu bolo postupné dopĺňanie návrhu na začatie konania a zmena právneho názoru pôvodnej sudkyne na spôsob procesného vybavenia tejto veci a nesúhlas súčasného sudcu s chronologicky predchádzajúcim spôsobom dovtedajšieho vybavenia veci s otvorením zásadných právnych otázok. Ide o to, že aj keď za rozhodovania pôvodnej sudkyne bolo zrušené uznesenie o odmietnutí návrhu na začatie konania, ja som návrh na začatie konania som napriek tomu po prevzatí a naštudovaní veci považoval objektívne za skutkovo nejasný. Moja pozornosť sa v tomto štádiu prejavila mimoriadne podrobným obsahom výzvy zo dňa 10.9.2013 na odstránenie väd návrhu na začatie konania, ktorá bola v tomto štádiu obsažná ako prípadný rozsudok v skutkovo nadpriemerne zložitej veci. O význame tejto mojej pozornosti svedčí napokon aj obsah podania samotného advokáta navrhovateľa zo dňa 30.9.2013 na odstránenie väd podania, príznačne formálne s návrhom na zastavenie konania v dosiaľ nejasnej časti.*

Až od podania samotného advokáta navrhovateľa zo dňa 30.9.2013 je predmet konania vymedzený jasne, a to prakticky tak, že navrhovateľ sa domáha náhrady škody v rozsahu dvoch okruhov úkonov právneho zastúpenia (prvý okruh za úkony vykonané v trestnom konaní OS ZA 29T/17/2007 a v súvislosti s ním od 27.11.2006 do 28.7.2008 s prihliadnutím na čiastočnú úhradu z 7.9.2007, plnenie vo výške 50.719,- Sk, druhý okruh

za úkony 12.5.2008 a 4.6.2008 adresované poisťovni škodcu vystupujúceho ako obvinený v trestnom konaní OS ZA 29T/17/2007). Pri väčšej alebo menšej miere procesnej spätosti všetkých takto skutkovo vymedzených úkonov právneho zastúpenia v súvislosti s trestným konaním OS ZA 29T/17/2007 je právne otvorená otázka právomoci a príslušnosti tunajšieho civilného súdu. V súčasnosti jediným predmetom tohto konania majú byť trovy trestného konania, príznačne podľa § 557, 558 zák. č. 301/2005 Z.z. Trestného poriadku, keď pôvodne popri inom potenciálnom predmete konania, bol aj tento predmet uplatnený ako náhrada škody podľa § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka. Tu podľa názoru tunajšieho súdu je potenciálne otvorená otázka prístupu k spravodlivosti poškodeného k svojmu zákonnému sudcovi, ak predmet konania podľa takejto jeho povahy je aj v rozsahu trov trestného konania bežnou praxou trestných sudcov odkazovaná ako škoda do občianskeho súdneho konania, akoby občiansky súd mal rozhodovať o účelnosti trov trestného konania. Prelomenie tejto praxe originálnou činnosťou občianskeho súdu prvého stupňa je fakticky obmedzené publikovaným rozhodnutím Najvyššieho súdu SR, t.j. judikátom, č. 3To/45/2007, podľa obsahu ktorého „Najvyšší súd na margo poznamenáva, že podľa §557 ods. 1 Tr. por. na náhradu trov poškodeného je možné zaviazat' odsúdeného, teda toho, proti ktorému bol vydaný odsudzujúci rozsudok, ktorý už nadobudol právoplatnosť (§ 10 ods. 13 Tr. por.). Z tohto vyplýva, že výrok napadnutého rozsudku okresného súdu o aplikácii § 557 ods. 1 Tr. por. (zaviazanie obvineného na náhradu trov poškodeného) nie je legálny, lebo k takému rozhodnutiu je možné dospieť až po právoplatnosti rozsudku, ktorým bol poškodenému aspoň sčasti priznaný nárok na náhradu škody“ - doslova akoby nezaviazanie odsúdeného na náhradu akejkoľvek škody (t.j. spôsobenej mimo konania) trestným súdom v dôsledku odkázania na uplatnenie tejto náhrady trestným súdom do občianskeho súdneho konania bránilo trestnému súdu rozhodnúť o trovách vlastného trestného konania. Okolnosť evidencie tejto sporovej veci s potenciálne širším, toho času nejasným predmetom konania, viedla k zápisu tejto veci do registra občiansko-právneho konania, aj keby v procesne čistejšej veci by potenciálne boli splnené predpoklady zavedenia iného postupu s vecným argumentom proti publikovanému judikátu. Napokon vzhľadom na faktickú viazanosť spôsobom vybavenia predchádzajúcou sudkyňou, ktorá dala vec na vyjadrenie sporovým stranám s pôvodným predmetom konania (o zaplatenie procesne vyššej peňažnej sumy, aj keď časť tohto zaplatenia nebola jasne skutkovo odôvodnená), som uznesením z 1.7.2014

rozhodol o čiastočnom zastavení konania a o zvyšku predmetu sporu rozhodnem v tunajšom konaní, v dôsledku čoho som nariadil termín pojednávania na 24.9.2014.»

Okresný súd za objektívnu okolnosť negatívne sa odzrkadľujúcu na plynulosti konania označil nedostatočné personálne obsadenie súdu a s tým súvisiacu jeho neprímeranú zaťaženosť. V liste predseda okresného súdu zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania v danej veci.

V podaní doručenom ústavnému súdu 29. septembra 2014 vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej aj sťažovateľ.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami, ako aj s obsahom súvisiaceho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Ústavný súd po preskúmaní obsahu sťažnosti, stanoviska okresného súdu a súvisiaceho súdneho spisu dospel k týmto na posúdenie sťažnosti relevantným zisteniam:

Sťažovateľ podal 2. októbra 2008 návrh na vydanie platobného rozkazu proti odporcom v 1. až 3. rade.

Okresný súd uznesením z 22. júna 2009 návrh sťažovateľa odmietol z dôvodov nedostatkov podania. Sťažovateľ podal proti tomuto uzneseniu odvolanie a zároveň okresnému súdu doručil doplnenie odôvodnenia svojho návrhu a zmenu petitu návrhu. Na základe toho okresný súd rozhodnutím z 11. augusta 2009 svoje uznesenie o odmietnutí návrhu zrušil a v septembri 2009 opravený návrh sťažovateľa doručil jednotlivým odporcom. Následne po zmene osoby zákonného sudcu okresný súd 10. septembra 2013 sťažovateľa vyzval na odstránenie nedostatkov návrhu. Sťažovateľ na výzvu reagoval 2. októbra 2013 a okresný súd uznesením z 1. júla 2012 konanie v časti zastavil.

Pojednávanie vykonané 24. septembra 2014 bolo odročené na 20. október 2014 na účely doplnenia relevantných podkladov.

V čase rozhodovania ústavného súdu nebola vec sťažovateľa pred okresným súdom meritórne skončená.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľ zároveň namieta porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd skúma vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a preto aj v prípade sťažovateľa preskúmal z hľadiska charakteru prerokúvanej veci jej skutkovú a právnu zložitnosť, ako aj jej významnosť z pohľadu sťažovateľa (1), ďalej správanie sťažovateľa v priebehu konania (2) a napokon aj postup konajúceho súdu (3).

1. Pokiaľ ide o otázku zložitosti sporu sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že konanie vo veci sťažovateľa, ktorého predmetom je uplatnený nárok na náhradu škody (spôsobenej v dôsledku ublíženia na zdraví sťažovateľa pri dopravnej nehode), možno hodnotiť ako náročnejšie po skutkovej stránke, a to s ohľadom na komplikovanejší skutkový rámec sporu subsumujúci viaceré špecifické sťažovateľom uplatnené nároky. Uvedená okolnosť však v žiadnom prípade nemôže ospravedlniť obdobia zistenej nečinnosti okresného súdu identifikované preskúmaním súvisiaceho spisu (pozri bod 3 odôvodnenia). Navyše, konanie vo veci sťažovateľa judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva ochrany práva zaradzuje do kategórie privilegovaných konaní vyžadujúcich z hľadiska požiadavky plynulosti konania osobitnú starostlivosť.

2. V rámci hodnotenia prípadných zbytočných prietahov v súdnom konaní z hľadiska druhého kritéria nezistil ústavný súd okolnosti signalizujúce podiel sťažovateľa ako jeho účastníka na predĺžení konania narušením jeho plynulosti. Sťažovateľ prejavil v konaní dostatočnú aktivitu a na výzvy okresného súdu, aby odstránil nedostatky návrhu, reagoval v primeraných lehotách.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v posudzovanom konaní.

Ústavný súd po preskúmaní postupu okresného súdu v posudzovanom konaní dospel k záveru, že závažnými nedostatkami, ktoré narušili plynulosť konania, boli obdobia nečinnosti, v ktorých okresný súd nekonal bez toho, aby mu v tom bránila závažná prekážka.

Rozsiahle obdobie pasivity kvantifikovateľné nečinnosťou v celkovom rozsahu takmer štyroch rokov zistil ústavný súd v konaní od septembra 2009, keď okresný súd doplnený návrh sťažovateľa doručil jednotlivým odporcom, do 10. septembra 2013, keď okresný súd vyzval sťažovateľa opätovne na odstránenie nedostatkov návrhu.

Ďalšie obdobie krátkodobejšej pasivity (zhruba šesť mesiacov) okresného súdu nasledovalo v konaní od 2. októbra 2013, keď sťažovateľ reagoval na výzvu súdu na odstránenie nedostatkov návrhu, do 1. júla 2014, keď okresný súd prijal uznesenie, ktorým konanie v časti zastavil.

K obrane okresného súdu o nedostatočnom personálnom obsadení súdu a s tým súvisiacou jeho neprimeranou zaťaženosťou, ktoré predstavujú podľa neho objektívne okolnosti majúce negatívny dopad na plynulosť konania vo veci sťažovateľa, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezbavujú štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka personálnych komplikácií nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil.

Ústavný súd konštatuje, že relevantným faktorom, ktorý mal negatívny dopad na plynulý priebeh posudzovaného konania, bol postup okresného súdu a zbytočné prietahy, ktorých sa dopustil v označených obdobiach nečinnosti (v celkovom rozsahu takmer štyri a pol roka).

S ohľadom na všetky už uvedené závery nemožno doterajšiu dobu konania vedeného pred okresným súdom (takmer šesť rokov) považovať z hľadiska požiadaviek čl. 6 ods. 1 dohovoru za primeranú a ani za ústavne akceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu sťažovateľa zaručenému čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto dospel k záveru, že uvedené práva sťažovateľa boli porušené (bod 1 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj porušenie práva na prerokovanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu pred okresným súdom meritórne skončené,

prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov, a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorom sa sťažovateľ domáhajúc sa rozhodnutia súdu vo svojej veci nachádza (bod 2 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

K dôvodom požadovanej sumy primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ uviedol: „... mnou navrhovaná výška je primeraná ako náhrada nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch a mám za to, že vzhľadom na obdobie nečinnosti príslušného súdu, vzhľadom na uplatnený nárok, ako i na tú skutočnosť, že odporcovi som v predmetnej veci predložil listinné doklady, ktoré preukazovali moje tvrdenia a tvrdenia ostatných žalobcov, ako i na tú skutočnosť, že už pred jeho podaním som bol osobou s trvalým poškodením zdravia, som osobou, ktorá je držiteľom preukazuj ZŤP.“

Ústavný súd považoval v prípade sťažovateľa za primerané priznať mu finančné zadosťučinenie v sume 2 000 €, ktoré zohľadňuje charakter zbytočných prietáhov v konaní a nemajetkovú ujmu sťažovateľa spočívajúcu v pocite právnej neistoty, ako aj privilegovanú povahu posudzovaného konania.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody (II. ÚS 58/02, III. ÚS 111/02).

Sťažovateľ žiadal aj o priznanie náhrady trov konania pred ústavným súdom, ktorých výšku špecifikoval sumou 340,90 €.

Pri určení výšky náhrady trov bolo treba vychádzať z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2013. Ústavný súd priznal úhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 9, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Vychádzajúc z uvedeného za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2014 patrí odmena v sume 2 x 134 €, k tomu tiež 2 x režijný paušál v sume 8,04 €, k tomu tiež 20 % DPH, ktorej je právny zástupca sťažovateľa platcom. Ústavný súd tak priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v celkovej sume 340,90 €.

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa okresný súd, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. októbra 2014